

OVI AUKI

LÄRARHANDLEDNING

Anna Brännström • Rita Klemets • Tuula Lahtinen • Karin Saarukka • Marikki Sjöström • Eva Sundgren

SCHILDTS & SÖDERSTRÖMS

INNEHÄLLSFÖRTECKNING

1 Snabbhandledning	3
2 Läroboken	4
2.1 Sanaseppä och Kielitaituri – grammatik på annat sätt	4
2.2 Aloitetaan – uppslag med lärandemål	5
2.3 Alku – bastext med uppgifter	5
2.4 Sanoja – ordförråd med uppgifter	6
2.5 Tilanteita – situationsbaserat språk med uppgifter	6
2.6 Tietoa – fördjupade texter med uppgifter	6
2.7 Taitoa – projekt- och tillämpningsuppgifter	6
2.8 Rakenteet – teori och uppgifter	6
3 Det digitala läromedlet	7
3.1 Den digitala läroboken	7
3.2 Tilläggsmaterial i den digitala läroboken	7
3.3 Facit till läroboken	8
3.4 Skönlitterära uppgifter	8
3.5 Frågor för reflektion	8
3.6 Litteraturtips	9
3.7 Utnyttja digitala verktyg	9
4 Differentiering och olika målgrupper	10

1 SNABBHANDLEDNING

- 1) **Bekanta dig med läromedlet.** Bekanta dig med såväl det tryckta som det digitala materialet. Relatera det till läroplanen för just dina kurser och till dina undervisningsgrupper. Ett läromedel är inte ett styrdokument eller självändamål, utan ett hjälpmedel.
- 2) **Välj det som gruppen och eleven behöver.** Meningen är inte att alla ska gå igenom allt material, utan att erbjuda ett mångsidigt urval. OVI AUKI har ett digert innehåll för att det ska passa flera kunskapsnivåer och målgrupper – A-finska, modersmålsinriktad finska och B-finska.
- 3) **Utgå från lärandemålen.** Läroboken utgår från explicita lärandemål. Målen är riktgivande för olika kunskapsnivåer, för olika målgrupper, vitsord och lärokurser. För eleven fungerar lärandemålen för både planering och självutvärdering.
- 4) **Differentiera.** Inom samma grupp kan man differentiera, dvs. ange från vilka sidor (temahelheter) eleverna ska välja uppgifter, så att en del på samma lektion jobbar med *Alku*, en del med *Sanoja* och andra med *Tietoa*. Läraren kan handleda t.ex. via skolans digitala lärplattform och andra digitala verktyg.

Lärare säger: Innan man som lärare börjar använda böckerna, bör man kolla vad man åtminstone borde hinna med. Allt roligt som man hinner med utöver det är ett plus.

Lärare säger: Jag har hört en kommentar över att det finns så mycket material i boken och hur skall man hinna gå igenom allt. Jag ser det nog ändå endast som en fördel att det finns mycket material att använda sig av. Man märker som lärare ganska snabbt på vilken nivå ens elever är, och då kan man välja de uppgifter/texter som bäst lämpar sig för ens grupp.

Lärare säger: Jag tycker att boken har underlättat mitt arbete på många sätt. Redan det att det finns mångsidiga uppgifter i samband med texterna gör mycket. I och med att det finns mycket uppgifter att jobba med, har jag inte heller samma problem som tidigare – att behöva fundera på vad de snabba/duktiga eleverna ska göra när de är klara. Det finns alltid något de kan jobba vidare med i boken. Tycker också om att det finns färdiga hörförståelser som passar in i det tema som behandlas. Man behöver inte sätta tid på att söka passande material själv/skrämma elever med studenthörförståelser direkt i kurs 1.

Lärare säger: Det är första gången på många år som jag har ett läromedel som inte kräver att läraren själv utarbetar omfattande tilläggsmaterial för att få det att räcka till för lektionerna. Det är skönt att det finns tillräckligt med uppgifter och att det egna materialet är bonus för variationens skull.

2 LÄROBOKEN

Varje kursbok innehåller texter och uppgifter uppdelade i tre tematiska avsnitt, JAKSO 1–3. I början av varje JAKSO finns lärandemål för avsnittet.

I varje JAKSO finns sedan delområden:

- **ALKU** – bygg grunden och se helheten
- **SANOJA** – utvidga och förstärk ordförrådet
- **TILANTEITA** – träna situationer och situationsanpassat språk
- **TIETOA** – läs och fördjupa dig i sak, text och språk
- **TAITOA** – utmana dina kunskaper skriftligt eller muntligt

Delområdena bildar en naturlig lärgång/studiegång, men man kan fritt välja de delområden som bäst möter den enskilda elevens behov och målsättningar. Uppgifterna i varje delområde har en naturlig progression.

Bak i boken finns RAKENTEET, både teori och uppgifter. En del grammatikuppgifter finns även i textdelen. Grammatiken är samlad bak i boken för att man ska kunna plocka in när och där det behövs.

I boken finns också en alfabetisk ordförteckning (finska–svenska). I ordförteckningen finns även temaformerna till uppslagsorden.

2.1 SANASEPPÄ OCH KIELITAITURI – GRAMMATIK PÅ ANNAT SÄTT

I JAKSO 1–3 kommer du också att stöta på tipsrutor:

- SANASEPPÄ
- SANAVÄLMIS
- TEKSTITAITURI

SANASEPPÄ ger konkreta tips och regler för böjning, ordbildning och annan grammatik. Vi har valt att låta SANASEPPÄ fokusera på de regler och mönster som man har mest nytta av, inte på undantag och ovanliga former.

SANAVÄLMIS tar upp idiom, fraser och andra fasta uttryck – språkets kryddor.

TEKSTITAITURI tar upp olika textgenrer, hur man kan ta sig an en ny text och genreskrivande.

Lärare säger: Jag har märkt att både A-finska-elever och mofi-elever har stor nytta av *Sanaseppä*-rutorna. De stimulerar strukturer och ordbildning på ett annat sätt än traditionella grammatikrutor. Mofi-eleverna får reflektera kring sitt språk på ett för dem nytt sätt – deras språkliga kompetens utvecklas i nya banor. A-fi-eleverna å sin sida får mönster och krokar att hänga upp kunskapen på.

2.2 ALOITETAAN – UPPSLAG MED LÄRANDEMÅL

Först i varje avsnitt finns ett uppslag, ALOITETAAN, med avsnittets lärandemål. Därtill finns på uppslaget bilder med korta bildtexter. Lärandemålen finns på tre nivåer:

- Grunderna
- Tillämpning I
- Tillämpning II

Lärandemålen hjälper eleverna identifiera vad de redan kan, vad de realistiskt ska sikta på närmast och vad de på längre sikt kan sträva efter. Till exempel kan den som främst jobbar enligt lärandemålen för Tillämpning II fokusera på TIETOA och TAITOA, medan den som hittar de flesta av sina lärandemål i Grunderna i första hand jobbar med SANOJA och TILANTEITA.

Lärare säger: Lärandemålen (såväl de i *Jakso 1–3* som de i *Rakenteet*) använder eleverna för självvärdering, både före och efter studierna.

2.3 ALKU – BASTEXT MED UPPGIFTER

I ALKU-delen finns alltid en text med alfabetisk ordlista. Orden i ordlistan finns markerade med fet stil i texten.

Uppgifterna till texten finns i två block:

- **Hallitse sanat** – Behärska ordförrådet
- **Työstä tekstiä** – Jobba med texten

Hallitse sanat-uppgifterna ska eleven i stort sett kunna utföra med hjälp av textens ordlista. Om man upplever att texten är svår, kan man därför välja en annan lärgång och inte börja med texten utan i stället:

- 1) läsa ordlistan,
- 2) göra *Hallitse sanat*-uppgifterna (och därmed befästa förståelsen av textens ordförråd och indirekt dess tematik),
- 3) läsa texten och slutligen
- 4) göra *Työstä tekstiä*-uppgifterna.

Työstä tekstiä-uppgifterna fokuserar på textens innehåll och formuleringar och inbjuder också till bl.a. tillämpning av textens strukturer.

2.4 SANOJA – ORDFÖRRÅD MED UPPGIFTER

I SANOJA-delen finns ordförråd med uppgifter. Här strävar läromedlet i första hand efter att inte ge enbart långa ordlistor. Många av de inledande uppgifterna introducerar ordförrådet kopplat till t.ex. bild, tankekarta, karta eller mikrotexter. Om det finns ordlistor är de tematiska. Uppgifterna bygger på varandra.

Lärare säger: Övningarna för inläring av ord är bra! Jag brukar ibland komplettera dem med några riktigt korta skrivuppgifter, t.ex. skriva korta snabbmeddelanden, inlägg eller bildtexter. Då får eleverna använda orden i sin egen i text och praktiska situationer.

2.5 TILANTEITA – SITUATIONSBASERAT SPRÅK MED UPPGIFTER

I TILANTEITA får eleven fokusera på situationer, på aktiv kommunikation. I OVI AUKI 1–3 ligger fokus på muntliga situationer. Från och med OVI AUKI 4 ingår också skriftliga situationer.

TILANTEITA presenterar konkreta modeller och aktiverande uppgifter, där eleven får träna förståelse, aktivera modeller och slutligen tillämpa modeller och skapa eget.

2.6 TIETOA – FÖRDJUPADE TEXTER MED UPPGIFTER

TIETOA-delen består av 3–4 texter som dyker djupare in i ett tema. Till texterna hör uppgifter, som varierar från ordkunskap och textförståelse till modelltillämpning och fördjupande diskussionsövningar eller skrivuppgifter.

2.7 TAITOA – PROJEKT- OCH TILLÄMPNINGSUPPGIFTER

Sist i varje avsnitt finns TAITOA, som består av utmanande uppgifter. Uppgifterna återkopplar tematiskt och funktionsmässigt till det tidigare innehållet i avsnittet. Bland uppgifterna finns projektuppgifter, debattövningar, genreskrivande och mycket mer.

TAITOA-uppgifterna låter eleverna individuellt och i grupp visa vad de kan.

2.8 RAKENTEET – TEORI OCH UPPGIFTER

Blocket RAKENTEET inleds, precis som JAKSO-delarna, med lärandemål på tre nivåer. Därefter presenteras stoffet steg för steg. Uppgifterna går från känna igen och förstå via återge och bilda till att tillämpa.

3 DET DIGITALA LÄROMEDLET

Den digitala utgåvan av OVI AUKI är webbaserad och licensbaserad. Licensen är personlig.

När man loggar in med sitt personliga användarnamn och sitt lösenord, kommer man till läromedlets startsida. Där får man tillgång till följande:

- **Sähköinen oppikirja** – Den digitala läroboken
- **Sähköisen oppikirjan lisäaineistot** – Tilläggsmaterial i den digitala läroboken
- **Oppikirjan mallivastauksia** – Facit till läroboken
- **Kaunokirjallisia tekstejä** – Skönlitterära texter
- **Pohdintatehtäviä** – Frågor för reflektion
- **Kirjastosta** – Litteraturtips

Dessutom får eleverna tillgång till denna lärarhandledning. I den digitala versionen ingår även kursbeskrivningar från läroplansgrunderna.

3.1 DEN DIGITALA LÄROBOKEN

Den digitala läroboken ser ut som och innehåller allt som finns i den tryckta boken: texter, ordlistor och övningar. Läroboken finns således tillgänglig för digital läsning.

Man kan navigera i boken på flera olika sätt: med bokens pilknappar, via bokens snabbmeny eller genom att skriva in sidnumret i ”Gå till”-rutan.

3.2 TILLÄGGSMATERIAL I DEN DIGITALA LÄROBOKEN

Till den digitala läroboken hör en stor mängd tilläggsmaterial.

Tilläggs materialet finns inuti den digitala läroboken. Materialet är infogat via röda ikoner på de ställen där materialet förslagsvis kunde utnyttjas.

Eftersom tilläggs materialet är digert, finns det på läromedlets startsida en innehållsförteckning som presenterar vad som finns på vilken sida i den digitala läroboken.

I korthet består tilläggs materialet av:

- digitala versioner av valda uppgifter i boken
- digitala uppgifter till bokens ordlistor
- hörförståelseuppgifter (inklusive ljudfiler)
- tilläggstexter (PDF)
- tilläggsövningar (med eventuellt facit) (PDF)
- valda webblänkar och tips på sökord

De digitala uppgifterna är självrättande och kan utföras hur många gånger som helst. På det här sättet kan man t.ex. målmedvetet träna ordförråd.

Lärare säger: Särskilt de lite svagare eleverna har tyckt jättemycket om de digitala uppgifterna. I stället för att bara fylla i uppgiften en gång i den tryckta boken, kan eleverna nu göra uppgifterna om och om igen. Uppgifterna ger också variation – inte bara skriva utan också spela memory, klicka-och-dra och så vidare.

Lärare säger: Skönt att hörförståelser och ljudfiler finns med från första början!

Lärare säger: Tilläggstexterna är mer utmanande än de som finns i boken, och därför fungerar de bra för duktiga FIA-elever och för FIM-elever.

3.3 FACIT TILL LÄROBOKEN

Till läromedlet hör även bokens facit. Facit låter eleverna själva kontrollera och rätta sina uppgifter, vilket frigör tid för annat under lektionerna samt gör att eleven på egen hand kan kontrollera att hen förstått rätt.

Lärare säger: Tack vare facit kan eleverna arbeta individuellt och få bekräftelse direkt. Och jag kan fokusera min undervisning på annat än att rätta uppgifter tillsammans med eleverna.

3.4 SKÖNLITTERÄRA UPPGIFTER

På läromedlets startsida finns även skönlitterära texter. Det rör sig om en novell och några dikter som samtliga är specialskrivna för läromedlet.

Till texterna hör uppgifter som visar hur man kan jobba med dem.

Lärare säger: Mina elever har varit positiva till de skönlitterära texterna. De har tyckt om att i stället för att skriva resuméer utgående från ett kapitel skriva ett slut eller en fortsättning på novellen/texten. De alster som eleverna producerat har varit på hög nivå.

3.5 FRÅGOR FÖR REFLEKTION

Frågorna för reflektion är just det: frågor för reflektion riktade till den enskilde eleven.

Det finns frågor på tre nivåer till varje avsnitt i boken:

- **Perusteet** – Grunderna
- **Vastaa** – Svara
- **Sovella** – Tillämpa

Frågorna består av frågekort och an knyter direkt till stoffet och lärandemålen för varje avsnitt. På *Perusteet*-nivån och *Vastaa*-nivån finns det också svarskort med exempelsvar. På *Sovella*-nivån är frågorna mer öppna och också mer utmanande.

Även om frågorna riktar sig till eleven, kan man även utnyttja dem i undervisningen. Frågor för reflektion kan användas för att bekanta sig med avsnittets tema, för att hitta rätt nivå på lärandemålen, för att återkoppla och repetera och, till exempel, för självutvärdering.

Lärare säger: Jag använder oftast reflektionsfrågorna som inledning till hela kursen, alternativt för varje *jakso*. Enkel och bra inkörsport till kursen!

3.6 LITTERATURTIPS

Litteraturtipsen täcker hela serien (OVI AUKI 1–6) och omfattar:

- tips på skönlitterära verk författade på finska
- tips på facklitterära verk författade på finska
- tips på hur man kan jobba med och kring litteratur

Bland verken finns såväl klassiker som nyare titlar.

Lärare säger: Det är bra att litteraturtipsen omfattar också facklitteratur. Många av mina elever som säger att de aldrig läser och inte tycker om att läsa, har tyckt om att läsa facklitteratur.

3.7 UTNYTTJA DIGITALA VERKTYG

Vi har strävat efter att det digitala läromedlet ska vara enkelt att använda och ha ett brett och mångsidigt innehåll. Många uppgifter kan genomföras helt eller delvis med olika digitala verktyg.

Uppmuntra eleverna att använda olika typer av digitala verktyg när de gör uppgifter. Till exempel: Via skolans lärplattform eller en molntjänst kan eleverna enkelt dela den fil som de gör uppgiften i med sin lärare och/eller med andra elever. På så sätt kan eleverna till och med i realtid se, läsa och kommentera varandras alster, vilket öppnar möjligheter till kamratutvärdering och alla kan arbeta i egen takt.

Lärare säger: Jag har bland annat bett mina elever spela in dialoger som de jobbat fram i *Tilanteita* och skicka in dem till mig. De har använt telefon, laptop eller surfplatta och det har fungerat bra. Och så har de fått träna muntliga färdigheter lite extra.

Lärare säger: Vi genomförde bland annat ett museibesök och eleverna fick filma och lämna in videofilmer som slutarbete. Det var väldigt omtyckt! Eleverna håller ju på med video och bild hela tiden annars också, så det var inga problem.

Lärare säger: I mina grupper finns det elever som bara har den digitala versionen av *Ovi auki*. De gör bokens längre skrivuppgifter i Word eller något annat textbehandlingsprogram.

4 DIFFERENTIERING OCH OLIKA MÅLGRUPPER

OVI AUKI är planerad för att möta behoven hos flera olika målgrupper och kunskapsnivåer. Strukturen, lärandemålen och det digra innehållet medger att man tillämpar läromedlet i A-finska, modersmålsinriktad finska och till och med B-finska.

Nedan återger vi exempel på hur olika lärare tillämpat OVI AUKI för tre olika målgrupper.

EXEMPEL 1: Hur jag använt OVI AUKI i A-finska

Man kan be eleverna kolla i början av en ny JAKSO vad de åtminstone borde klara av. Förstås hinner man inte med allt i varje JAKSO, men man bör ha funderat ut ett minimum, så att alla elever kan nå någon av de angivna nivåerna.

Jag försöker hinna med ALKU-texterna och flera övningar till dem. Ibland byter jag ut en ALKU-text mot en TIETOA-text som inte är så svår.

Jag jobbar gärna med många SANOJA-uppgifter för jag tycker det är så viktigt att bygga upp ordförrådet. Eleverna gillar korsorden, kombinerings- och "fyll i bokstäver som saknas"-uppgifterna!

Både i ALKU och SANOJA brukar jag ha elever att göra uppgifterna om nomen- och verb böjning, för jag tycker att man behöver nöta

in "hur det heter" utan att man kallar det grammatik. På så sätt nöts t.ex. böjningen av nomen som slutar på -e in och till sist kanske man har 0 % som böjer "koe, koen..."

Jag försöker hinna med alla TILANTEITA för att ge eleverna möjlighet att fundera ut hur de ska klara av en kommunikativ situation. Hoppas också på att detta minskar klagomålen om att vi pratar för litet finska på lektionerna.

Detaljrikedomen i bokserien ger också möjlighet till att föra korta diskussioner alla tillsammans. Ofta sker dessa diskussioner i samband med SANOJA, när man kan låta elever förklara ord på finska och dylikt.

TIETOA-texter använder jag främst som läsförståelse. Jag brukar inte ta med dem i provet.

Jag försöker också hinna med hörförståelseuppgifter.

TAITOA använder jag gärna för att inte behöva uppfinna hjulet på nytt; någon annan har tänkt ut hurdana par- och grupparbeten, projektuppgifter och uppsatsrubriker som passar ihop med temat!

I RAKENTEET går jag igenom grammatikreglerna med hjälp av boken med eleverna och sedan gör vi litet övningar tillsammans för att alla ska hänga med. Sedan får var och en börja jobba själv (eller fundera parvis eller i smågrupper) på följande övningar. De snabbare/bättre eleverna hinner med mer och de svagare med mindre. Till sist går vi igenom de uppgifter som alla ska ha gjorda. Går förstås runt och hjälper med uppgifterna. Ganska vanlig och traditionell grammatikundervisning med andra ord.

EXEMPEL 2: Hur jag använt OVI AUKI för modersmålsinriktad finska

Jag brukar skippa ALKU och TILANTEITA men ta valda delar av SANOJA för att kolla att mofi-eleverna kan temaområdets ord på båda språken.

TIETOA-texter kan användas som läsförståelseuppgifter eller för att ytterligare stärka ordförrådet. På samma sätt kan hörförståelseuppgifterna

användas. Också mofi-elever behöver träna läsförståelse och hörförståelse.

TAITOA-sidorna har funkat helt ypperligt med mofi-eleverna!

Vidare använder jag RAKENTEET med mofi-eleverna. Vi går inte igenom de lättaste reglerna och gör inte de lättaste uppgifterna,

men däremot går vi igenom alla de fallpropar som jag under årens lopp lärt mig att mofina kan hamna i.

TILLÄGGSMATERIALET använder jag som trevlig inspiration och avbrott i det vanliga t.ex. om jag märker att eleverna behöver sådant just då.

EXEMPEL 3: Hur jag använt OVI AUKI för B-finska

I B-finskagrupporna har vi fokuserat mest på delarna SANOJA och TILANTEITA.

Eleverna har tyckt om SANOJA, eftersom de har upplevt att ordförrådet är både relevant och tillgängligt. Uppgifterna har varit mångsidiga och ger olika typer av utmaningar. SANOJA låter eleverna jobba med och mot samma tematik som i avsnittet.

TILANTEITA har också varit uppskattade. De ger praktiska färdigheter, tydliga modeller och säkerhet.

Vi har också jobbat med en del ALKU-texter, men i vissa fall har de varit för svåra. I de här grupperna kan det praktiska, t.ex. modelltexterna i olika dialoger, fungera som utgångspunkt för temat, och

sedan när man behärskar ordförråd osv. går man vidare till ALKU-texten. I B-finska har jag alltså ofta använt studiegången: SANOJA, TILANTEITA och sedan ALKU. Det har fungerat bra.

De digitala uppgifterna i den digitala läroboken fungerar mycket bra för B-finska, särskilt de som fokuserar på ordlistor i ALKU och på SANOJA.

Lärare säger: I A-finskan har vi jobbat mest med delarna *Alku*, *Sanoja* och *Tilanteita*. När jag jobbar med *Sanoja* brukar jag ge elever uppgifter som alla skall göra och när eleverna är klara med dem kan de självständigt jobba vidare med övriga uppgifter.

Lärare säger: Tycker att serien erbjuder en bra grund för de flesta. Sedan är det ju upp till varje lärare att välja de delar som passar ens grupp bäst och komplettera med egna uppgifter vid behov. I t.ex. kurs 1 i B-finska behövde jag i vissa fall först komplettera med enklare grammatikuppgifter innan vi kunde jobba med de som fanns i boken.

Lärare säger: Har använt böckerna med min grupp i A-finska och med mina två kombigrupper, som egentligen läser B-finska, men där det finns elever från riktigt svaga till tvåspråkiga. Det har fungerat mycket bra – tack vare att materialet är tematiskt ordnat hittar alla någonting som är på deras nivå.

Lärare säger: Jag använder även *Sanoja* med mofi-elever. Jag tycker att en mofi-elev måste kunna prata om olika temaområden och känna till den korrekta terminologin inom olika områden, och inte använda sig av klumpiga formuleringar.

Lärare säger: Eftersom jag har elever på väldigt olika kunskapsnivåer i mina grupper, har det varit bra att det finns varierande typer av texter och uppgifter, som ändå behandlar samma temaområde. De riktigt starka eleverna har då jobbat med någon text i *Tietoa*-delen, medan de andra jobbar med t.ex. *Sanoja* och *Tilanteita*. Jag brukar berätta vilka ord/uppgifter vi jobbar med i *Sanoja*-delen, och sedan har de själv fått avgöra om det är något de kan eller om det är något de tycker de måste jobba med innan de går vidare till andra uppgifter.

Lärare säger: Jag ger som instruktion till klassen att de börjar på någon bestämd sida och arbetar självständigt vidare till en "stoppsida". Alla testar uppgifterna på egen hand och genast man märker att något är för enkelt, lämnar man den uppgiften och provar nästa. Till FIM-eleverna säger jag att de inte ska t.ex. para ihop ord i 1+1-uppgifterna utan de skall täcka över den ena spalten och helt enkelt testa sig själv; kan jag dessa ord på finska respektive svenska fungerar bra. M.a.o. kan man som lärare modifiera de existerande uppgifterna så att även helt finskspråkiga får något utav boken. De utvecklar sin svenska helt enkelt.